

OBC BEMMEL

PROTOCOL DYSLEXIE

In het dyslexieprotocol staat beschreven wat leerlingen met de diagnose dyslexie kunnen verwachten aan ondersteuning op onze school. Het OBC Bemmél biedt leerlingen met een dyslexieverklaring, opgesteld na psychodiagnostisch onderzoek, faciliteiten voor in de les en bij toetsen. Dit is bedoeld om leerbelemmeringen te dispenserén en te compenseren. Daarnaast is aandacht voor onzekerheid, faalangst, demotivatíe etc. aangaande lees- en spellingvaardigheden. Het dyslexieprotocol zal elk jaar geëvalueerd worden om het actueel te houden en eventueel aan te passen aan veranderde wettelijke kaders.

OBC Bemmél

www.obc-bemmel.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Uitgangspunten van dit beleid.....	3
Voorwaarden voor succesvolle begeleiding.....	3
Wat is dyslexie?	4
Een leerling met dyslexie	4
Begeleiding leerlingen met dyslexie op OBC Bemmelen	5
Hoe is de overgang vanuit het PO geregeld voor de leerlingen met dyslexie?	5
Begeleiding nieuwe leerlingen met dyslexie.....	5
Begeleiding van leerlingen met lees- en/of spellingsproblematiek (zonder diagnose, na screening dyslexie)	7
Ondersteuningsniveaus bij lees- en/of spellingsproblemen (Nederlands)	7
Verkennd dyslexieonderzoek (VDO).....	8
Toetsafspraken en -faciliteiten	9
Algemene toetsafspraken voor leerlingen met dyslexie	9
Beoordelen van toetsen bij Nederlands en Moderne Vreemde talen	9
Leerlingen bovenbouw: schoolexamens en centraal examen	10
Faciliteiten examen	11
Auditieve ondersteuning bij toetsen: Kurzweil	11
Kurzweil tijdens toetsweken	11
Kurzweil buiten toetsweken	11
Dispensatie	12
VMBO	12
(T)HAVO/(T)VWO	12
Overzicht van de actuele wettelijke regelingen	13
Bijlage: Handreiking voor leerlingen met dyslexie	14

Inleiding

Dit dyslexieprotocol beschrijft het beleid voor het Over Betuwe College Bemmelen. Dit beleid is leidraad voor de dagelijkse praktijk en zal daarbij uitgangspunt zijn bij het organiseren van extra hulp en het begeleiden van leerlingen met dyslexie of lees- en/of spellingsproblemen op school.

Uitgangspunten van dit beleid

De uitgangspunten van het dyslexieprotocol zijn:

1. **Een geïntegreerde aanpak**. De begeleiding wordt zo veel mogelijk binnen de klassikale lessen gegeven.
2. **Het economisch principe**. Dit betekent streven naar zo veel mogelijk effectiviteit met zo min mogelijk inspanning. Resultaat betekent voor een leerling met dyslexie voortgang van de schoolloopbaan.
3. **Begeleiding gedurende de hele schoolloopbaan**. Hoewel de begeleiding gericht is op zelfredzaamheid van de leerling, blijft begeleiding na de brugklas mogelijk indien nodig.

Voorwaarden voor succesvolle begeleiding

- We gaan uit van de ondersteuningsbehoefte van de leerling. Er is altijd sprake van maatwerk rond de begeleiding en/of de aanpassingen bij leerlingen met dyslexie.
- De leerling is medeverantwoordelijk voor het slagen van zijn/haar begeleiding. Uitgangspunt is dat de leerling samenwerkt met school en gemotiveerd is om de geboden begeleiding zo goed mogelijk te benutten. Er wordt daarom ook extra inspanning van de leerling verwacht (meer oefenen, begeleiding en ondersteuning aanvaarden e.d.). We werken vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid, leerling, ouder(s)/verzorger(s) en school.
- Docenten en overige begeleiders zijn competent om begeleiding te bieden aan leerlingen met dyslexie.

Wat is dyslexie?

Het woord "dyslexie" komt uit het Grieks, van de woorden 'dys' (beperkt of niet goed functioneren) en 'lexis' (woord of taal). Letterlijk betekent het dus "beperkt woord" of "niet goed kunnen lezen". De definitie van dyslexie zoals die in de literatuur en in de meeste dyslexieverklaringen gebruikt wordt, staat in het onderstaande kader vermeld.

Definitie: "Dyslexie is een lees- en/of spellingprobleem dat ernstig hardnekkig is en dat gedifferentieerd dient te worden van laaggeletterdheid als gevolg van een gebrekkig onderwijsaanbod en als gevolg van een bredere omgevings-, neurologische en of gedragsproblematiek." Bron: Brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie.

Een leerling met dyslexie

Een leerling met dyslexie heeft altijd een officiële dyslexieverklaring. Deze verklaring geven ouder(s)/verzorger(s) aan school zodat de leerling gebruik kan maken van faciliteiten en indien nodig, extra ondersteuning/begeleiding op school krijgt.

De leerspecialist heeft met elke leerling die een dyslexieverklaring heeft, een (intake)gesprek. Hier wordt besproken waar de leerling behoefte aan heeft.

Begeleiding leerlingen met dyslexie op OBC Bemmell

Hoe is de overgang vanuit het PO geregeld voor de leerlingen met dyslexie?

1. Indien de ouder(s)/verzorger(s) dit wenst/wensen, bestaat de mogelijkheid om voorafgaand aan de aanmelding een oriënterend gesprek te voeren met een vertegenwoordiger van het OBC Bemmell. Doorgaans is dit de ondersteuningscoördinator of de betrokken afdelingsleider. In dit gesprek worden de begeleidingswensen van de ouder(s)/verzorger(s) en de mogelijkheden die de school kan bieden besproken. Eventueel kunnen al beginafspraken worden gemaakt die na aanmelding en aanname van de leerling effectief kunnen worden.
2. Na aanmelding wordt de leerling doorgesproken met de basisschool. Dit gebeurt middels de zogenaamde 'warme overdracht' waarbij de begeleidingsbehoeften en aandachtspunten van de leerling mondeling worden overgedragen door de basisschool. Op basis van deze informatie bepaalt de schoolleiding van het OBC Bemmell of de leerling kan worden aangenomen.
3. Na de aanmelding verstuurt de toeleverende basisschool de gegevens uit het leerlingvolgsysteem middels het onderwijskundig rapport naar het OBC Bemmell.
4. De ouder(s)/verzorger(s) zorgt/zorgen voor het aanleveren van de dyslexieverklaring en de aanvullende onderzoeks- en begeleidingsrapportages indien dit van toepassing is.
5. De ondersteuningcoördinator vermeldt in Magister bij het kopje 'Kenmerken' dat de leerling dyslexie heeft. De leerling vermeldt bij een toets op het toetsblad met een 'D' dat er sprake is van dyslexie.
6. Als de leerling is gestart op het OBC in Bemmell, wordt deze in periode 1 uitgenodigd voor een gesprek met de leerspecialist. Tijdens het gesprek worden mogelijke faciliteiten besproken en vastgelegd. De leerspecialist informeert ouder(s)/verzorgers(s), coach van de leerling en de ondersteuningscoördinator over de gemaakte afspraken.

Begeleiding nieuwe leerlingen met dyslexie

(Nieuwe) leerlingen die binnenkomen met een dyslexieverklaring, worden binnen in periode 1 door de leerspecialist uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek. In dit gesprek worden de mogelijke faciliteiten besproken en gekeken wat voor de leerling passend is. Indien nodig kan tussentijds aanpassingen gedaan worden rondom het toekennen van faciliteiten. De gekozen faciliteiten worden gecommuniceerd met de ondersteuningscoördinator. Deze zorgt ervoor dat dit verwerkt wordt in Magister bij het kopje 'Kenmerken' en docenten altijd kunnen terugvinden waar de leerling recht op heeft.

De leerlingen mogen altijd een beroep doen op de leerspecialist voor vragen en advies.

De begeleiding van leerlingen met dyslexie kan plaatsvinden op verschillende niveaus. Het eerste en tweede niveau bestaat uit goed lees- en spellingsonderwijs in groepsverband. De leerling wordt door de vakdocent goed in beeld gehouden door middel van effectieve lesmethodes, een leerlingvolgsysteem (Cito VAS) en er wordt differentiatie en extra instructie gegeven indien nodig.

Indien blijkt dat deze begeleiding niet het gewenste effect heeft en er geen substantiële groei is in testresultaten (van technisch lezen en/spelling, of Cito Vas uitslagen), kan de leerling deelnemen aan de ondersteuningsmodules die voor verschillende vakken worden aangeboden (bijvoorbeeld ondersteuningsmodule Nederlands), in overleg met leerling, coach en ouder(s)/verzorger(s). Aan

het einde van de periode van de ondersteuningsmodule wordt kort beschreven door de docent die deze module heeft gegeven welke hulp is geboden en welk effect dit heeft gehad.

Tenslotte bestaat de mogelijkheid om een periode (8 tot 10 keer, 1 per week, of eens in de twee weken) in een klein groepje extra begeleiding van de leerspecialist te krijgen. Deze ondersteuning is uitgesplitst in begeleiding voor:

- Spellingsproblematiek bij Nederlands
- Leesbegeleiding (begrijpend en/of technisch lezen)
- Begeleiding bij het leren voor de moderne vreemde talen

Indien een leerling wordt begeleid door de leerspecialist, wordt er een handelingsplan gemaakt. Dit plan wordt in Magister opgenomen en gecommuniceerd naar de coach. Van de leerling wordt inzet en betrokkenheid verwacht tijdens de begeleiding. Goede werkhouding en motivatie zijn essentieel.

Begeleiding van leerlingen met lees- en/of spellingsproblematiek (zonder diagnose, na screening dyslexie)

Er zijn leerlingen die vanuit de basisschool instromen met een vermoeden van ernstige lees- en/of spellingsproblemen (vermoeden van dyslexie). Het komt ook voor dat dit later in de VO-schoolcarrière pas naar voren komt.

Het protocol 'Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie' geeft aan welke ondersteuningsniveau er zijn, en welke verantwoordelijkheden de (PO en VO) school heeft, zie hiervoor onderstaande schema.

Continuüm van onderwijs en zorg

Ondersteuningsniveau	Stap	
Niveau 1: Goed lees- en spellingonderwijs in groepsverband	1	Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement
	2	Juist gebruik van effectieve methoden
	3	Gebruik leerlingvolgsysteem
Niveau 2: Extra zorg in de groepssituatie door de leerkracht	4	Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie en extra instructie in de klas
Niveau 3: Specifieke interventies die afgestemd zijn op hiaten, uitgevoerd en/of ondersteund door de lees- en spelling-specialist op school	5	Vaststellen leerlingen met lees- en/of spellingproblemen en aanbieden specifieke interventie individueel of in kleine groepjes (intensieve, planmatige en doelgerichte begeleiding)
	6	Vaststellen van persistente achterstand en hardnekkigheid: vermoeden dyslexie
Niveau 4: Diagnostiek en behandeling door zorgaanbieder	7	Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek)
	8	Gespecialiseerde dyslexiebehandeling

*Figuur 1 Continuüm van onderwijs en zorg (naar Struiksmā, 2005)
(Het toepassingsgebied van de richtlijn is gekaderd)*

Deze ondersteuningsniveaus zijn ook toe te passen bij (ernstige) lees- en/of spellingsproblemen bij een leerling. Op het OBC Bemmē kan dit als volgt vertaald worden:

Ondersteuningsniveaus bij lees- en/of spellingsproblemen (Nederlands)

Ondersteuningsniveau	Mogelijkheden binnen school
Niveau 1: Goed lees- en spellingsonderwijs in groepsverband	Bied goed onderwijs aan tijdens de lessen Nederlands, gericht op lezen en spelling d.m.v. stap 1 t/m 3 in bovenstaand schema. Cijfers, cito vas, ervaringen, dossierinformatie zijn belangrijk om b.v. voortgang en reeds inzette ondersteuning in beeld te krijgen.
Niveau 2: Extra zorg in de groepssituaties door de docent	- o Differentiatie in de les wordt gegeven door de docent(en), deze bepaalt/bepalen welke extra hulp/uitleg in de les nodig is. Denk ook aan: extra opdrachten om te oefenen thuis (dit gebeurt met name bij Nederlands). - o Verlengde instructie - o Indien nodig: handelingsplan opstellen met doel en interventie. De

	leerspecialist kan adviseren hoe dit aangepakt kan worden in de les.
Niveau 3: Specifieke interventies die afgestemd zijn op hiaten, uitgevoerd en/of ondersteund door de lees- en spellingsspecialist op school	3a) Bied een ondersteuningsmodule aan waarbij duidelijk is wat het plan is: het doel, de wijze van interventie (wat gaat aangeboden worden), een begin- en eindtoets/test om effect te meten. De leerspecialist kan adviseren. 3b) Indien de inzet in de klas en in de ondersteuningsmodule onvoldoende effect heeft, is 1 op 1 interventie of in een klein groepje bij de leerspecialist geïndiceerd. Na 1 of 2 periodes van 8 – 10 weken wordt geëvalueerd en gekeken of een verkennend dyslexieonderzoek wenselijk is. Het verkennend dyslexieonderzoek (VDO) zal door de leerspecialist of de orthopedagoog worden uitgevoerd.
Niveau 4: Diagnostiek en behandeling door zorgaanbieder	Onderzoek en eventuele gespecialiseerde behandeling door externe hulpverlening.

Verkennend dyslexieonderzoek (VDO)

Wanneer er bij een leerling een vermoeden van dyslexie is, kan een verkennend dyslexieonderzoek worden afgenomen. De leerspecialist zal een aantal lees- en spellingstesten afnemen die dienen als 0-meting. Daarna vindt de begeleidingsperiode van één periode (8-10 weken) plaats, die eventueel eenmalig verlengd wordt met nog een periode. Na deze periode neemt de leerspecialist weer een aantal lees-en spellingstesten af om de voortgang te bepalen.

Indien er na een begeleidingsperiode nog steeds het vermoeden van dyslexie bestaat, kan geadviseerd worden om extern dyslexieonderzoek te laten doen.

Als bij het externe onderzoek bij een leerling dyslexie wordt vastgesteld, krijgt de leerling een dyslexieverklaring met het bijbehorende onderzoeksverslag. Die verklaring is onbeperkt geldig op school. In de verklaring worden meestal maatregelen en faciliteiten aanbevolen die de leerling in staat stellen beter met dyslexie om te gaan. Sommige aanbevelingen vallen onder de verantwoordelijkheid van school en andere onder de verantwoordelijkheid van de leerling/ouder(s)/verzorger(s).

Zodra de dyslexieverklaring en het onderzoek op school binnen zijn, wordt de diagnose dyslexie in Magister genoteerd. Daarmee heeft de leerling recht op faciliteiten, zoals hierboven beschreven. De ondersteuningscoördinator zorgt voor de verwerking in Magister.

Toetsafspraken en -faciliteiten

Algemene toetsafspraken voor leerlingen met dyslexie

- Alle toetsen worden in Arial 12 aangeboden en hebben een duidelijke en overzichtelijke lay-out.
- Extra tijd voor toetsen (25% extra tijd voor een toets met een maximum van 30 minuten). In plaats van extra tijd kan de docent ook kiezen voor het geven van minder toetsvragen.
- Gebruik maken van auditieve ondersteuning (zoals Kurzweil).
- Een schrijflaptop om toetsen op te maken (bijvoorbeeld i.v.m. een slecht te lezen handschrift).
- Niet meetellen van spellingfouten als spelling er niet toe doet en de betekenis van het antwoord er niet door verandert. Uitzondering hierop zijn de vakken Nederlands en de moderne vreemde talen (MVT) Engels, Frans en Duits. Zie hiervoor het volgende kopje.

Beoordelen van toetsen bij Nederlands en Moderne Vreemde talen

Nederlands

Spellingsbeoordeling

Leerjaar 1 t/m 3 h/v + leerjaar 1 en 2 vmbo-t

indien spelling onderdeel van leerstof is dan:

- minder zwaar rekenen typische dyslexiefouten (fonetische schrijfwijzen+ omdraaien letters + vergeten letters, werkwoordspelling) -> in plaats van 1 fout > 0,5 fout
- alle andere fouten (grammaticale fouten, schrijfwijze die betekenis verandert, schrijfwijze die geen fonetische weergave van het woord is, fouten in hoofdlettergebruik, leestekens) worden als fout gerekend.
- Herhalingsfouten worden niet meegerekend.

Moderne vreemde talen (MVT)

Engels

Spellingsbeoordeling

Met betrekking tot de methodetoetsen (PTB toetsen) geldt het volgende (klas 1 t/m 3 vmbo-t, klas 1 t/m 4 havo, klas 1 t/m 5 VWO):

- Spelfouten bij vertaling van woorden (van Nederlands naar Engels) geven een halve fout aftrek.
- Spelfouten tellen niet mee bij grammaticale onderwerpen als dat niet tot onduidelijkheid leidt. (NB: werkwoordsvormen moeten wél foutloos gespeld worden - bijv. onr.ww.)
- Bij spelfouten bij schrijfp opdrachten wordt rekening gehouden in de beoordelingsrubric (Bij het onderdeel spelling van de rubric wordt óf aantal fouten gedeeld door 2 óf het onderdeel telt maximaal 10% mee van het totaal én de lln mag spellingscontrole gebruiken bij gebruik exam.net).
- Kurzweil mag worden gebruikt bij (leesvaardigheids-)toetsen als leerling daar baat bij heeft en dit van te voren heeft aangevraagd.

Voor de PTA-toetsen wordt specifiek bij schrijfvaardigheid Examnet gebruikt. De spellingscorrectie voor leerlingen met (een) dyslexie (verklaring) zetten we aan en iedereen (ook leerlingen zonder dyslexie) mag een papieren woordenboek gebruiken. De leerlingen worden verder hetzelfde beoordeeld als het gaat om andersoortige fouten dan de spelling.

Duits

Spellingsbeoordeling

- Klas 1 t/m 3: Wanneer woorden fonetisch gespeld zijn worden ze goed gerekend.
- Klas 1 t/m 3: Wanneer letters bv. eu of ei omgedraaid worden, wordt het niet fout gerekend.
- Werkwoordvormen moeten wel foutloos gespeld worden.
- Wanneer spelling dermate problematisch is dat het niet meer leesbaar is kan het gebruik van een laptop ingezet worden en/of gedeeltelijk mondelinge toetsing van woorden en zinnen.
- Kurzweil wordt ingezet bij proefwerken / leestoetsen wanneer de dyslexie vooral tot uiting komt bij het lezen.

Voor de PTA-toetsen wordt specifiek bij schrijfvaardigheid Examnet gebruikt. De spellingscorrectie voor leerlingen met (een) dyslexie (verklaring) zetten we aan en iedereen (ook leerlingen zonder dyslexie) mag een papieren woordenboek gebruiken. De leerlingen worden verder hetzelfde beoordeeld als het gaat om andersoortige fouten dan de spelling.

Frans

Spellingsbeoordeling

- Klas 1 en 2: er wordt fonetisch nagekeken, fonetische spelling wordt goed gerekend.
- Klas 3: meer dan drie overschrijffouten worden fout gerekend (1 fout max.)
- Klas 1 t/m 3: Wanneer spelling dermate problematisch is dat het niet meer leesbaar is kan het gebruik van een laptop ingezet worden en/of gedeeltelijk mondelinge toetsing van woorden en zinnen.
- Klas 1 t/m 3: Kurzweil wordt ingezet bij proefwerken / leestoetsen wanneer de dyslexie vooral tot uiting komt bij het lezen.
- Klas 4 t/m 6: Er wordt qua spelling geen rekening (meer) gehouden met dyslexie.

Voor de PTA-toetsen wordt specifiek bij schrijfvaardigheid Examnet gebruikt. De spellingscorrectie voor leerlingen met (een) dyslexie (verklaring) zetten we aan en iedereen mag een papieren woordenboek gebruiken. De leerlingen worden verder hetzelfde beoordeeld als het gaat om andersoortige fouten dan de spelling.

Leerlingen bovenbouw:, schoolexamens en centraal examen

- Tijdens het schoolexamen en centraal examen gelden voor alle kandidaten, dus ook voor de kandidaten met dyslexie, dezelfde regels voor de beoordeling van spelfouten. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor dyslectische kandidaten of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'. Bij het schoolexamen (PTA) bepaalt de school zelf in welke mate spelling meeweegt bij de correctie. Ook hierbij gelden de correctievoorschriften voor alle leerlingen. Een aangepaste beoordeling voor alleen leerlingen met dyslexie is dus niet toegestaan.
- Bij het centraal examen Nederlands weegt spelling voor ongeveer 10% mee in het totaal aantal te behalen scorepunten voor dat examen. Een leerling kan bij het centraal examen Nederlands dus nooit meer dan (ongeveer) 1 punt aftrek krijgen voor spelling.
- Leerlingen in de bovenbouw met dyslexie mogen op een laptop werken met spellingcontrole (dit is bij het examen Nederlands ook toegestaan). Uitzonderingen hierop zijn o.a. toetsen waarbij spelling of woordenschat wordt getoetst. Afhankelijk van de soort toets wordt daar een beslissing overgenomen door de vakgroep.
- Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe dat de leerling geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan. Zie het document 'Computer als schrijfgerei' op

Examenblad.nl.

- Niet toegestane hulpmiddelen zijn: digitaal woordenboek, spellingkaarten, grammaticakaarten of stappenplannen.

Faciliteiten examen

Voor het treffen van aanpassingen in de wijze van examinering bij kandidaten met dyslexie is een deskundigenverklaring nodig op grond van artikel 3.54 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Mogelijkheden zijn:

- verklanking (voorlezen van teksten)
- maximaal 30 minuten tijdverlenging
- gebruik van de computer als schrijfgerei, waarbij voor dyslectici de spellingscontrole mag worden gebruikt.

Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe dat de kandidaat geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan, zoals een digitaal woordenboek. Zie het document 'Computer als schrijfgerei' op Examenblad.nl.

Voor de beoordeling van spelling gelden voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor kandidaten met dyslexie of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'.

Zie ook: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/eindexamens/aangepastexamen.nl

Auditieve ondersteuning bij toetsen: Kurzweil

Het OBC maakt gebruik van de voorleessoftware van Kurzweil. Een leerling met dyslexie die wil gebruikmaken van dit programma bij het maken van toetsen, zal eerst met de leerspecialist moeten oefenen. Pas nadat na het oefenen is gebleken dat de leerling baat heeft bij deze auditieve ondersteuning, wordt in Magister bij de leerling aangegeven dat deze van Kurzweil gebruik wil maken. Of een leerling er baat bij heeft, is vaak een observatie van docenten en de ervaring van de leerling. Hierover gaan leerling en docent in gesprek. Als dan blijkt dat Kurzweil helpend is, kan de leerling hier gebruik van maken. Indien nodig wordt de leerspecialist hierbij getrokken. De leerling moet dus tijdig bij de coach aangeven met Kurzweil te willen oefenen, zodat een afspraak met de leerspecialist kan worden gemaakt.

Kurzweil tijdens toetsweken

Vooraf aan de reguliere toetsweken krijgt de leerling die op de Kurzweil-lijst staat een mail van een onderwijsassistent met de vraag om aan te geven bij welke vakken de leerling Kurzweil wil gebruiken. Om gebruik te kunnen maken van het voorleesprogramma, is het noodzakelijk dat de leerling binnen de gestelde deadline reageert. Wanneer dit niet gebeurt, vervalt de mogelijkheid tot het gebruik van Kurzweil tijdens deze toetsweek.

Kurzweil buiten toetsweken

Buiten toetsweken om kan een leerling zelf een laptop met Kurzweil reserveren bij de mediatheek van de Heister. De leerling moet bij de vakdocent tijdig aangeven dat hij/zij de toets met Kurzweil wil maken. De leerling is hier zelf verantwoordelijk voor.

Dispensatie

Aanpassingen in de vorm van dispensaties betekenen dat een leerling wordt vrijgesteld van bepaalde geldende eisen. Bij het vaststellen van dispensaties moet het toekomstperspectief van de leerling centraal staan. Voor taken die de leerling bij het eindexamen of in een vervolgopleiding uit moet kunnen voeren, moet een school geen dispensatie verlenen. Bij dergelijke taken moet worden nagegaan met welke hulpmiddelen of andere aanpassingen een leerling deze wel kan uitvoeren.

VMBO

- In de eerste twee leerjaren van het vmbo zijn Frans en Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen of zij beide talen aanbieden, of één van de twee. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is geen ontheffing nodig.
- Vrijstelling voor Frans en/of Duits is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met doorstroommogelijkheden van de leerling. (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 22)
- Indien er sprake is van ernstige dyslexie, is het op basis van een gedegen onderbouwing bij uitzondering mogelijk om de invulling bij de taal Duits aan te passen in de onderbouw van het VMBO. Dit gebeurt zelden in klas 1, maar wordt eventueel besproken in klas 2. Er moet dan een aanpassing van de leerdoelen worden gemaakt in afstemming van de vakdocenten. Tevens dient hier afstemming voor te zijn tussen ondersteuningscoördinator, leerspecialist en de schoolleiding. Daarbij moet rekening gehouden worden met de consequenties rondom de doorstroom naar de bovenbouw en het vervolgonderwijs. De ouder(s)/verzorger(s) dient/dienen een schriftelijk verzoek voor ontheffing in te dienen bij de schoolleiding.

(T)HAVO/(T)VWO

- Volgens de regels van het Ministerie van Onderwijs mag in de onderbouw van het (T)HAVO en (T)VWO geen ontheffing voor de moderne vreemde talen gegeven worden. In de eerste drie leerjaren van (t)havo en (t)vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Dyslectische leerlingen kunnen geen ontheffing krijgen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.
- Indien er sprake is van ernstige dyslexie, is het op basis van een gedegen onderbouwing bij uitzondering mogelijk om de invulling bij de talen Frans en/of Duits aan te passen in de onderbouw van het (T)HAVO en (T)VWO. Dit gebeurt zelden in klas 1, maar wordt eventueel besproken in klas 2 of 3. Er moet dan een aanpassing van de leerdoelen worden gemaakt in afstemming van de vakdocenten. Tevens dient hier afstemming voor te zijn tussen ondersteuningscoördinator, leerspecialist en de schoolleiding. Daarbij moet rekening gehouden worden met de consequenties rondom de doorstroom naar de bovenbouw en het vervolgonderwijs.
- In de bovenbouw is ontheffing van een 2^e vreemde taal (Duits of Frans) in zeer uitzonderlijke gevallen mogelijk in het (T)VWO. Als ondanks inzet en hulpmiddelen blijkt dat de leerling niet in staat zal zijn te voldoen aan de eindexameneisen voor Duits of Frans, dan kan deze leerling een ander vak toevoegen aan het vakkenpakket. Ook als de inspanning voor Duits of Frans onevenredig groot is en dit ten koste gaat van andere vakken, kan ontheffing verleend worden. Ook hier is eerst overleg over met schoolleiding, de ondersteuningscoördinator, leerling en ouder(s)/verzorger(s).

Voor de meeste leerlingen met een dyslexieverklaring volstaat bovenstaand ondersteuningsaanbod. In een enkel geval is het wel wenselijk extra ondersteuning te bieden vanuit een ondersteuningsmodule, die aangeboden wordt op school, of ondersteuning van de leerspecialist. Deze ondersteuning wordt altijd een periode aangeboden, van maximaal 8-10 weken (één

periode). Daarna wordt gekeken of een extra periode wenselijk/nodig is.

Overzicht van de actuele wettelijke regelingen

Om doorlopend een actueel overzicht van de wettelijke regelgeving te kunnen geven in dit protocol, verwijzen wij hier naar een aantal relevante en betrouwbare websites waarop de officiële wetsartikelen te vinden zijn, eventueel aangevuld met een toelichting.

- www.steunpuntdyslexie.nl -> dyslexie op school -> regelingen en voorzieningen bij dyslexie. Via deze site van oudervereniging Balans is veel relevante informatie verkrijgbaar.
- www.dyslexiecentraal.nl

Dit beleid is gebaseerd op de uitgangspunten van het landelijke Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs zoals dat door K. Henneman, R. Kleijnen en A. Smits in 2004 is ontwikkeld en in 2013 is herzien.

November 2025

Frederiek Westerveld, orthopedagoog

Margriet van Zwam, leerspecialist

Bijlage: Handreiking voor leerlingen met dyslexie

Zelfstandigheid

Werk zelf aan je dyslexie

- Met dyslexie heb je meer tijd voor je huiswerk nodig dan je klasgenoten.
- Richt je zoveel mogelijk op het leggen van verbanden, concentreer je niet op de feitjes, maar probeer de grote lijn van de tekst te begrijpen.
- Dyslexie is geen excuus om minder te doen, zoek wat voor jou de beste manier van leren is.
- Vraag als het nodig is om hulp.

Effectief studeren

Neem voor het studeren de tijd

- Probeer uit hoe je het beste kunt leren.

Studeer en werk op een zo rustig mogelijke plek

- Ga in de klas vooraan zitten.
- Leer thuis niet met muziek.
- Studeer in de stilste kamer.
- Doe desnoods oordoppen in.

Neem lessen op verschillende manieren in je op

- Lees, spreek uit, schrijf op en stel je iets voor, bijvoorbeeld bij het leren van nieuwe woorden.
- Lees, spreek uit en luister naar jezelf.
- Schrijf het woord op en fantasieer over de betekenis.

Vat lessen samen en leer je eigen samenvatting

In teksten staan veel onnodige woorden.

- Maak een schema of samenvatting met kernwoorden.
- Met die eigen samenvatting ken je de les al bijna.
- Vertel daarna bij elk geschreven kernwoord wat je weet.
- Van de samenvatting van een ander leer je weinig.

Niet-talige vakken

Raak niet in paniek als je iets niet snel begrijpt

- Je bent goed in vakken met weinig taal, maar een instructie met veel informatie gaat soms te snel.
- Geen paniek: kijk er nog eens naar, lees opnieuw.
- Vraag om herhaling. Laat het bezinken.
- Na een paar dagen begrijp je het vanzelf.

Oefen extra

- Sommige dingen, zoals sommen, worden door oefening geleerd. Dyslectici krijgen wat langzaam de nodige routine.
- Maak bijvoorbeeld wat meer oefensommen dan de anderen.
- Later kun je de sommen beter gebruiken dan veel anderen.

Probeer vooruit te werken

- Vraag om een lijst met te verwachten moeilijke woorden.
- Leer proefwerken en toetsen zo lang mogelijk van tevoren.
- Herhaal ze nog een keer tussendoor.
- Vraag om het huiswerk ruim van tevoren op te geven.

Lezen

Lees zo veel mogelijk

- Mensen lezen steeds gemakkelijker als zij ouder worden. Dat geldt ook voor jou. Ga het weer eens echt proberen.
- Lees iedere dag voor jezelf serieus een half uur hardop.
- Over één jaar kun je dan veel beter lezen en schrijven.
- Lees een tekst opnieuw als je niet begrijpt wat er staat
- Lees rustig, herlees, regel na regel, alinea na alinea.
- Vraag je af wat je gelezen hebt en wat de kern is.
- Streep trefwoorden aan als je de inhoud te snel vergeet.

Schrijven

Maak een schema voordat je gaat schrijven

- Schrijf in een schema de belangrijkste onderwerpen.
- Maak daarna een uitgebreid schema met trefwoorden.
- Schrijf daarna pas je verhaal.

Verbeter je spelling

- Vraag een overzicht van spellingregels.
- Controleer steeds wat je geschreven hebt.
- Gebruik daarbij een woordenboek en de spellingregels.